

המלחמה על דמי התיווך של העובדים הזרים

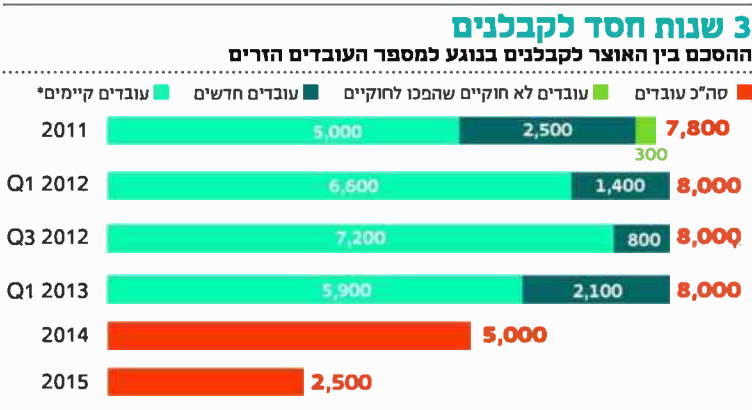
האדמה רועדת תחת תאגידי כוח האדם

החלטה של משרד האוצר ורשות ההגירה מעבירה את הסמכות לגיוס עובדי בנייה זרים מתאגידי כוח האדם לידי המדינה. המטרה: לגדוע שוק של עמלות תיווך לא חוקיות המגלגל מאות מיליוני דולרים בשנה. התאגידים, החוששים לאבד שליטה על מנגנון הגיוס, הגישו עתירה ויוצאים לקרב משפטי ופוליטי בניסיון להשיב את הגלגל לאחור || **שירלי ששון-עזר ומיקי פלד**

הרלבנטיים לשחרור הפקק שנוצר. ניתן לומר שהלחץ שהופעל מצד הקבלנים על גופי הממשל הצליח, גם אם באופן חלקי. לפי ההסכם שנחתם מול האוצר ורשות ההגירה, השמים ייפתחו לתקופת זמן של שלוש שנים. ההסכם הזה כולל גם הטבות שיקבלו קבלנים אשר יעסיקו עובדים ישראלים בשווי עשרות אלפי שקלים לכל עובד.

מאז שנחתם ההסכם הצליח משרד החוץ לחתום על הסכם בילטרלי ראשון עם ממשלת בולגריה והיה נראה כי בעיית הקבלנים נפתרה. אבל מסתמן שלמרות ההטבות והפתרון מול הבולגרים, לקבלנים עדיין יש בעיות רבות עם ההסכם. לפי העתירה שהגישו התאגידים והקבלנים הבודדים שהצטרפו אליהם באמצעות משרד עו"ד כספי, לעותרים אין כל בעיה עם חתימת ההסכמים והם

ישראלים על הבאת עובדים זרים עד 2005 הגיעו לכ-10,000 דולר לכל עובד בממוצע. השיטה החדשה היתה אמורה למגר תופעה זו, אך עדויות של עובדים זרים מתארות דווקא חמורה. לפי עדויות שגבתה העמותה מעובדים זרים בענף הבנייה, זינקו העמלות הממוצעות מכמה אלפי דולרים ל-20–31 אלף דולר בממוצע לעובד בשנת 2008.

אפילו מברכים על כך. מהעתירה עולה כי הם מודאגים מטיב העובדים שיגיעו אליהם בעקבות השינוי במנגנוני הגיוס. בעתירה הם טוענים כי כאשר הם מגייסים עובד בסין, הם מסננים אותו "תוך בחינות קפדניות הבוחנות את כישוריו בתנאי שטח משתנים, בתנאי מזג אוויר משתנים. התאגיד בודק את מיומנותו, יעילותו ותפוקתו לפי המדינות שלו". כמו כן, "התאגיד המגייס בוחר את עמידתו של העובד במצבי לחץ, יכולת שיתוף פעולה בעבודת צוות, ומשוחח עמו במושגים המקצועיים המוכרים לו".

לטענת העותרים, עם שינוי השיטה מי שיבחר את העובדים יהיה משרד ההגירה, ועל פי העתירה העובדים יגיעו לאתרי הבנייה באופן רנדומלי ועלולים לפגוע בטיב הפרויקטים. לא רק, אלא שהתאגידים אף יפסידו כסף כי לטענתם הם יצטרכו להמשיך ולשלם לאותם עובדים משכורות, תנאים סוציאליים, ולשאת בתשלום ההיטלים והאגרות בסך 15 אלף שקל בשנה לעובד, אף על פי

לפי החוק בישראל, העובד הסיני יכול לשלם לא יותר מכ-3,400 שקל על אגרות היטלים, אולם כאמור בפועל הסכומים גבוהים הרבה יותר. ממסמך של מחלקת המחקר של הכנסת שאותו ערך ד"ר גלעד נתן בשנת 2011, עולה כי בשנת 2007 הוערך היקף דמי התיווך לכל הענפים במשק ב-250 מיליון דולר בשנה. תאגידי הבנייה אינם אמורים לקבל נתח מהכספים האלה, ורווחיהם מבוססים על תשלום שהם מקבלים מהקבלנים עצמם עבור ימי עבודה.

בשנת 2008, בשל מדיניות השמים הסגורים של הממשלה, חלה הפחתה במספר העובדים הזרים שקיבלו אישור כניסה ארצה. הקבלנים החלו להתלונן על מחסור אקוטי בידיים עובדות, וקריאות אלה התגברו עם עליית מחירי הדיירות, שלטענת הקבלנים קשורה קשר ישיר למחסור בעובדים זרים. בשנתיים האחרונות הפך המחסור בעובדים זרים לנושא הבוער ביותר בהתאחדות הקבלנים, ולא היתה במה שלא נוצלה להעלות הנושא לסדר היום וקריאה לשרים

במקביל להגשת העתירה, הגיע הדיון בנושא גם לוועדת השרים לחקיקה. בתחילת השבוע שעבר הגישו הח"כים מירי רגב ואריה ביבי הצעת חוק שמטרתה להבטיח כי ניהול העובדים הזרים בענף הבנייה יישאר בידיהם של תאגידי כוח האדם, וכי הם ימשיכו לבצע את הליך הגיוס והמיון של העובדים. לדברי רגב, דאגתה אינה מופנית כלל כלפי התאגידים אלא כלפי רוכשי הדיירות. "מחירי הדיירות העולים קשורים למחסור בידיים עובדות. המדינה מפריטה כמעט כל תחום, אבל כשזה מגיע לעובדים זרים פתאום היא רוצה לנהל את זה. אני מתנגדת לכך כי זה מייקר את המוצר לצרכנים", היא אומרת. אלא שוועדת השרים דחתה את הצעת החוק.

בעת, כל שנותר לתאגידים לסמוך עליו הוא העתירה. כישלון שם עשוי להיות מכה ניצחת לתאגידים. אהרון ברזאני, ראש מינהל שירות למעסיקים ועובדים זרים ברשות ההגירה, מאמין כי תבוסה של התאגידים בבית המשפט תביא לגדיעתו של שוק המגלגל מאות מיליוני שקלים בשנה. בהתאחדות התאגידים רואים את הדברים אחרת: "רשות ההגירה טוענת כי תופעת העמלות הולכת וגדלה, אך יש לזכור כי התאגידים לא הביאו עובדים לארץ זה ארבע שנים", מסרו בתגובה. לדבריהם, "מעולם לא הוכחה העובדה שתאגיד לקח עמלה או שהיה מעורב בגביית עמלה מעובד זר שהיה אמור להגיע ארצה. בכל מדינות העולם השלישי החברות המקומיות הן שגובות עמלה מעובד זר עבור הגיוס בגובה משכורת שנתית של העובד".

העמלות גדלו

כדי להבין את המערך הכלכלי שהתפתח סביב הבאתם של עובדים זרים ארצה יש לחזור לשנת 2005. בשנה זו אימצה הממשלה את דו"ח אנדרון הקובע כי יש להסדיר את הבאת העובדים הזרים, וכן כי גיוס עובדים זרים ייעשה בפיקוח ארגון ההגירה הבינלאומי, ה-IOM. לפי נתוני עמותת קו לעובד, עמלות התיווך שגבו מתווכים זרים וגם כמה

ית המשפט לעניינים מינהליים בירושלים דן אתמול בעתירה שהגישו התאחדות תאגידי כוח האדם הזר לבניין ושבע חברות נדל"ן, ביניהן חברות הענק תרהר, א.דורי וכוני התיכון, נגד רשות ההגירה במשרד הפנים. העתירה עומדת במוקד מאבק שמנהלים תאגידי כוח האדם נגד הסכם שנחתם לפני כחצי שנה בין האוצר, רשות ההגירה והתאחדות הקבלנים. לפי ההסכם, הכוח לגייס עובדים זרים יעבור מירי התאגידים לידי המדינה, והעובדים יגיעו אך ורק ממדינות שיסכימו לחתום על הסכמים בילטרליים עם ישראל המסדירים את תנאי העסקתם. מטרת העל של הסכם זה היתה למנוע את תופעת עמלות התיווך העצומות שמשלמים העובדים כדי לעבוד בישראל, שהלכה והתעצמה בשנים האחרונות. לפי ההערכות, שוק עמלות התיווך מגלגל מאות מיליוני שקלים בשנה, והוא מעמיד את ישראל בשורה אחת עם מדינות המערב דרות סחר עבדים.

התאחדות התאגידים גייסה את משרד עו"ד רם כספי להגשת העתירה המינהלית, ובה היא מתנגדת לסעיפים בהסכם שמונעים מתאגיד לגייס ולממן את העובדים בכוחות עצמו, אלא לקבל את העובדים לאחר שעברו מיון של שירות העסקה במדינת המוצא.

צילום: אלכס קולמויסקי

ח"כ מירי רגב: "המדינה מפריטה כמעט כל תחום, אבל כשזה מגיע לעובדים זרים פתאום היא רוצה לנהל את זה. אני מתנגדת לכך"

עמלים ועמלות

30

תאגיד כוח אדם
מורשים להביא עובדים
זרים לארץ

30-20

אלף דולר

עמלת תיווך שמשלמים
בממוצע עובדים מסין כדי
לעבוד בבנייה בארץ

211

שעות עבודה

מספר השעות בחודש שקבע
משרד התמ"ת לעובד זר בבנייה

250

מיליון דולר

היקף דמי התיווך בשנת 2007
שנגבו מעובדים זרים בכל
הענפים במשק

עבודות בנייה בכביש 431.
ההסכם עם בולגריה יצא לדרך

צילומים: עמית שעל, טל שחר

להוכיח שלא שילמו לו על שעות לא מדר-
ווחות", מסבירה חנה זהר, האחראית על
תחום הבניין בקו לעובד.

לפי נתוני קו לעובד, עובדים רבים
שלא מצליחים להחזיר את החובות שלהם,
נשארים באופן לא חוקי בארץ מתוך
פחד לחזור למדינת המוצא שלהם. המ-
דינה, שהבינה כנראה שרמי התיווך הג-
בוהים הפכו למעשה תמריץ לשהייה לא
חוקית, מעוניינת להפסיק את התופעה
בכל הכוח. "2,500 העובדים שאמורים
להגיע לישראל בשנת 2012, אם אכן
יובאו מסין בשיטה הנוהגת כיום, ישל-
מו בערך כ-77 מיליון דולר יחד. מכאן
מאבק האיתנים שמקדשים בעלי עניין
שונים למהלך בחודשים האחרונים",
אומרת בן ישראל.

ציה נמוכה מאוד להתלונן על המעסיק
או לעשות בעיות בעבודה. עובדים סינים
רבים מועסקים בפועל גם מעבר למכ-
סה המוצהרת של 211 שעות חודשיות,
ונשארים לעבוד שעות נוספות כדי לה-
גדיל את שכרם. לפי הע-
דויות של אותם העוב-
דים הסינים, לדברי קו
לעובד, תוספת השכר
הזו משולמת להם
במזומן, ללא דיווח
לרשויות המס. לע-
תים קבלנים מנצלים
גם את המצב הזה,
וחלקם מלינים
את השכר
כי לעובד
קשה מאוד

**”לעתים קרובות כל
הכפר של העובד מתגייס
כדי לשלוח אותו ארצה.
העובדים האלו מחויבים
לעבוד כמה שיותר כדי
לממן את החזר החוב”**

התאגידים מניבים

"שינוי המדיניות יפגע בזוגות צעירים"

לטענת תאגידי כוח האדם, "רשות ההגירה החליטה להפוך בהחלטה תמוהה לחברת כוח אדם"

מהגדולות במשק – מדובר בחברות
הצורכות כ-25% מכמות העובדים הז-
רים המועסקים כיום בענף הבנייה. אותן
חברות בנייה תומכות בעמדת התאג-
ידים ומלינות על שלילת הזכות מהתא-
גידים (שאמורים לספק להם את העוב-
דים) למיין ולבחון את העובדים שיגיעו
ארצה בהתאם לצרכים הייחודיים של
כל קבלן וקבלן. יישום החלטת הרשות
יפגע אנושות ברמת העובדים והעבודה
בענף הבנייה ובהתאם בענף כולו, לר-
בות בחוליה החלשה – הזוגות הצעירים
– אשר ימתינו זמן רב לקבלת דירות
חדשות, דירות שייבנו באיכות נמוכה
יותר ובמחיר גבוה יותר."

שירלי ששון-עזר ומיקי פלד

אדם שעה שכל המשק עובד להפרטה
ולשלול מהתאגידים את הזכות והחר-
בה לגייס את העובדים שאותם יעסיקו
במשך חמש שנים בארץ. חמור מכך, אף
ששללה מהתאגידים את הזכות והחובה
לגייס את העובדים, מחייבת הרשות את
התאגידים לקחת אחריות על טיב העו-
בדים אף שלהם לא היה כל קשר לבחי-
רתם ולבחירת התאמתם לעבודה בענף
הבניין בארץ – מדובר בדרישה מטעם
המדינה לקנות תחול בשק".

"חמישה או שישה תאגידים בלבד
הם בשליטת חברות בנייה והיתר הם
גופים עצמאיים. יש לדעת כי לעתירה
שהוגשה על ידי התאחדות התאגידים
הצטרפו שבע חברות בנייה שחלקן

התאגידים שלפיה המעסיק הוא שצ-
ריך לבחור את עובדיו, כאשר הצידוק
להחלטה הוא "גביית עמלות" מהעוב-
דים בחו"ל, אך רשות ההגירה שכחה
לציין כי הוגשו נגדה עשרות תביעות
של עובדים סרילנקים ששילמו עמלות
של אלפי דולרים תמורת זכותם להגיע
לעבוד בארץ למשך חצי שנה, והכל
בחסות המדינה שביצעה בעצמה את
גיוס ואיתור העובדים במסגרת ההס-
דרים הביטראליים.

"במקום לפתח מנגנוני פיקוח וב-
קרה יעילים ומאוזנים על הליך איתור
וגיוס העובדים, החליטה רשות ההגירה
בהחלטה תמוהה בלתי מאוזנת, בלתי
הגיונית וסבירה להפוך לחברת כוח

ועד לסגירת השמים בתחילת שנת 2008
ערכו התאגידים בחינות, מיונים וסי-
נונים לעובדים שהגיעו ארצה לעבודה
בענף הבניין. זאת עובדה ויש בידנו תי-
עוד הממחיש את תהליך המיון שבוצע",
נמסר מהתאגידים.

"עובדים מעבר למכסה המוצהרת"

דמי התיווך הגבוהים, מסבירים בקו
לעובד, מולידים גם תוצר לוואי אצל
העובדים הסינים, והוא חריצות יתר.
"מדובר בהון עתק עבור כל עובד. לע-
תים קרובות כל הכפר שלו מתגייס בש-
ביל לשלוח אותו ארצה. העובדים האלו
מחויבים לעבוד כמה שיותר כדי לממן את
החזר החוב, ומכאן גם שיש להם מוטיב-

מהתאחדות תאגידי כוח אדם זר
לבניין נמסר בתגובה כי "למרבית הצער
ממשיכים גורמים אינטרסנטיים ברשות
ההגירה להזין ולפזר נתונים מסולפים
שמטרתם הכפשת תאגידי כוח אדם
זר בענף הבנייה ללא כל סיבה ובמט-
רה אחת, לנסות ולהניא את התאגידים
ממאבקם הצודק. התאגידים עתרו בע-
תירה מינהלית לגיטימית וצודקת על
זכותם הבסיסית לבחור את העובדים
שאותם הם עתידים להעסיק ושעליהם
הם אמורים לקחת אחריות מלאה. נראה
כי רשות ההגירה חוששת מהעתירה
המוצדקת ועורכת מתקפה טרום הדיון
בעתירה.

"רשות ההגירה יוצאת נגד עמדת

שאינו קבלן שמוכן להעסיקם.

ברשות ההגירה מסבירים כי מדובר
בטענה חסרת שחר, וכי ההוראות קובעות
שהתאגיד יקבל החזרים עבור עובד לא
כשיר מרגע עזיבת העובד את הארץ או
מרגע שהעובד נקלט בתאגיד אחר. "אנ-
חנו מוכנים לבוא לקראת התאגידים, ואם
הם ימצאו שהעובד לא כשיר נבדוק את
כשירותו בוועדה מיוחדת", מסביר כרוא-
ני. הצעה זו עלתה בדיון שהתקיים בבית
המשפט אתמול. התאגידים כמצופה מת-
נגדים מתוך חשש לבירוקרטיה מיותרת.
ברשות ההגירה מאמינים כי זו הדרך
היחידה למנוע מהתאגידים להתמרד נגד
מנגנון הגיוס החדש, והם מבטיחים כי
תאגיד יקבל תשובה על כשירות העובד
בתוך 21 יום לכל המאוחר.

"הניסיון הקודם: דיג"

בקו לעובד לא מצליחים להבין על
אילו מבחני קבלה מדברים התאגידים.
מעדויות של עובדים זרים שהגיעו מסין
ושוחרו עם מתנדבי העמותה עולה כי
העובדים לא הגיעו עם הוכחות לגי-
טיות קודם. באחת מתוך עשרות עדויות
מספר עובד סיני כי קודם להגעתו ארצה
עסק בדיג, וכי לא עבר כל תהליך סינון
בבחירתו מלבד הדרישה כי ישלם כ-25
אלף דולר שיקנו לו ויזת עבודה בארץ.

עו"ד חני בן ישראל מעמדות קו לעובד
מסבירה כי המאבק האמיתי הוא על הש-
ליטה בגיוס העובדים, שמאחוריו, לדבריה,
מניעים כלכליים רבי-עוצמה. "כיום ישנם
כ-30 תאגידים, רובם נמצאים בשליטה של
הקבלנים וחברות בנייה, והאדמה רועדת
מתחת לדגליהם", היא אומרת. לדבריה,
"עד היום מפתחות הכניסה לארץ היו
מצויים בידיהם, וההסכמים הביטראליים
למעשה מנטרלים אותם מעמדת הכוח
הזו. זו כנראה הסיבה האמיתית שבגללה
הם נעמדים על רגליהם האחוריות".
התאגידים מתנגדים בכל תוקף לטע-
נה זו. "בניגוד לאמור, החל משנת 2005